

Vereniging Effecten Uitgevende Ondernemingen

Ministerie van Justitie en Veiligheid
De Minister voor Rechtsbescherming dhr. F.M. Weerwind
<https://www.internetconsultatie.nl/digiava/reageren>

Datum 6 februari 2023

Betreft: Consultatie Wet digitale algemene vergadering privaatrechtelijke rechtspersonen

Excellentie,

1. De Vereniging Effecten Uitgevende Ondernemingen (**VEVO**), de vereniging van beursgenoteerde ondernemingen in Nederland, heeft kennis genomen van het consultatiedocument inzake het wetsvoorstel dat tot doel heeft digitale algemene vergaderingen bij privaatrechtelijke rechtspersonen te reguleren (**Wetsvoorstel**). De VEVO geeft hierbij graag gevolg aan de mogelijkheid op deze consultatie te reageren.
2. De VEVO maakt daarbij van de gelegenheid gebruik te wijzen op de nog altijd lange oproeptermijn die in Nederland geldt voor het houden van algemene vergaderingen van aandeelhouders van beursvennootschappen. Deze termijn zou naar de mening van de VEVO verkort moeten worden, mede in het licht van dit Wetsvoorstel.

I De VEVO ondersteunt het belang van de mogelijkheid digitale algemene vergaderingen te kunnen organiseren

3. Zoals het consultatiedocument uiteenzet zijn er veel voordelen verbonden aan het digitaal (kunnen) houden van aandeelhoudersvergaderingen. Daaronder vallen bijvoorbeeld het stimuleren van aandeelhoudersbetrokkenheid door vergroting van de deelname aan aandeelhoudersvergaderingen, het behalen van duurzaamheidsvoordelen zoals vermindering van CO₂-uitstoot, en soms het besparen van kosten. Een wettelijke voorziening daarvoor wordt daarom ook van harte verwelkomd. Met een wettelijke regeling voor de digitale algemene vergadering gaat Nederland ook in de pas lopen met ons omringende landen waar reeds in een regeling is voorzien. Dat is ook van belang voor ons vestigingsklimaat.
4. De VEVO plaatst hieronder enkele kanttekeningen bij het Wetsvoorstel. Wij richten ons, vanuit onze doelstelling, op beursgenoteerde vennootschappen. In lijn met het Wetsvoorstel spreken wij van een hybride vergadering als deze *tevens* toegankelijk is langs elektronische weg en van een digitale vergadering als deze *uitsluitend* toegankelijk is langs elektronische weg.

II De keuze voor het *opt in*-model

5. Het Wetsvoorstel kiest voor het zogenaamde *opt in*-model: een digitale of hybride algemene vergadering is mogelijk indien de statuten dat uitdrukkelijk bepalen. Hoewel de VEUO de overwegingen die aan deze keuze ten grondslag liggen kan volgen, heeft zij – in ieder geval voor beursgenoteerde vennootschappen – een voorkeur voor het *opt out*-model: een digitale of hybride algemene vergadering is mogelijk tenzij de statuten anders bepalen.
6. Het *opt in*-model heeft als nadeel onder andere dat in een noodscenario, zoals de COVID-19 pandemie, het bestuur geen digitale algemene vergadering kan organiseren als de statuten niet in die mogelijkheid voorzien. In de concept Memorie van Toelichting (**Concept-MvT**) wordt in dit verband opgemerkt dat een voorziening om in bepaalde (nood)omstandigheden digitaal vergaderen ook zonder statutaire grondslag mogelijk te maken, nog separaat zal worden gezien.¹ In het *opt-out* model zou dat niet nodig zijn. Rechten van aandeelhouders en andere vergadergerechtigden zijn daarbij niet in het geding, omdat het Wetsvoorstel uitgaat van het model waarin zij de hen toekomende rechten in de digitale vergadering kunnen uitoefenen als ware het een fysieke vergadering.
7. Wordt het *opt in*-model gehandhaafd, dan geeft de VEUO in overweging in de wet op te nemen dat de in de Concept-MvT genoemde noodvoorziening bij Algemene Maatregel van Bestuur kan worden ingevoerd, zodat daarvoor niet opnieuw een wet in formele zin vereist is. Dat biedt de voor dergelijke noodscenario's benodigde flexibiliteit, hetgeen precies de uitdaging was waar de wetgever (en beursondernemingen) zich mee geconfronteerd zag(en) toen de Coronapandemie uitbrak. Er moest toen op stel en sprong noodwetgeving worden geïnitieerd, terwijl het jaarlijkse AV-seizoen reeds begon en de wet dwingend vereiste dat de jaarvergadering binnen zes maanden na afloop van het boekjaar moest worden gehouden.
8. Een statutenwijziging tot invoering van de mogelijkheid tot digitaal of hybride vergaderen kan worden aangenomen met de gewone meerderheid van stemmen die geldt voor statutenwijziging in het algemeen. Rechten van aandeelhouders en vergadergerechtigden worden daardoor immers niet geraakt.

III De voorwaarden voor de hybride en de digitale vergadering

9. Het voorgestelde art. 2:117a lid 2 BW bepaalt dat een hybride of digitale vergadering slechts kan worden gehouden onder de voorwaarden dat de aandeelhouder (i) kan worden geïdentificeerd, (ii) het stemrecht kan uitoefenen en (iii) via een tweezijdig audiovisueel communicatiemiddel rechtstreeks kan kennisnemen van de

¹ P. 9 concept-MvT.

verhandelingen ter vergadering en kan deelnemen aan de beraadslaging. Voor de BV is in het voorgestelde art. 2:227a lid 2 BW hetzelfde voorgeschreven, zij het dat daar staat dat de aandeelhouder *via het elektronisch communicatiemiddel* moet kunnen worden geïdentificeerd en het stemrecht moet kunnen uitoefenen. Wij veronderstellen dat geen onderscheid is beoogd en stellen daarom voor die laatste formulering ook op te nemen voor de NV. (de huidige artt. 2:117a lid 2 en. 2:227a lid 2 BW lopen op dit punt eveneens samen).

10. In de Concept-MvT staat dat de vennootschap, met inachtneming van de hiervoor genoemde drie voorwaarden, de inhoud bepaalt van de statutaire bepaling(en) die het mogelijk maken een hybride of digitale vergadering te organiseren. Dit geldt nu reeds voor de hybride vergadering. De VEUO juicht deze flexibiliteit toe. Wel vraagt de VEUO zich af waarom voor de hybride vergadering verplicht zou moeten worden gesteld dat aandeelhouders via een tweezijdig audiovisueel communicatiemiddel moeten kunnen deelnemen aan de beraadslaging. Inherent aan de hybride vergadering is immers dat de aandeelhouder die (ook) wil meedoen aan de beraadslaging er, anders dan bij een digitale vergadering, altijd voor kan kiezen fysiek te verschijnen. De hybride vergadering biedt de aandeelhouder extra faciliteiten; daaraan behoeven geen zwaardere eisen te worden gesteld dan thans het geval is.²
11. Hierbij merkt de VEUO op dat de Concept-MvT signaleert, naar de mening van de VEUO terecht, dat een vennootschap ervoor kan kiezen om ook bij een fysieke vergadering extra elektronische faciliteiten aan te bieden, zoals bijvoorbeeld een livestream via internet. Het aanbieden van dergelijke extra services, die het mogelijk maken een vergadering op afstand te volgen, is en blijft toegestaan en doet geen afbreuk aan de door de vennootschap gekozen vorm van vergadering.³

III Omgaan met (technische) gebreken en ongeldigheid van besluiten

12. De Concept-MvT stelt dat geen aanleiding bestaat voor het treffen van een specifieke regeling voor de gevolgen van technische onvolkomenheden of calamiteiten voor de geldigheid van de besluitvorming in hybride of digitale algemene vergadering; de artikelen 2:13 en 2:15 BW bieden daarvoor al een adequate regeling. De VEUO is het daarmee eens. De huidige regeling van de ongeldigheid van besluiten biedt ruimte voor een beoordeling van zowel (i) de ernst van een eventuele tekortkoming in de procedure van besluitvorming als (ii) de gevolgen die een dergelijke tekortkoming zou moeten hebben voor het in de vergadering genomen besluit. De wet voorziet er uitdrukkelijk in dat de rechter beoordeelt welk belang degene heeft die een besluit ongeldig wil laten verklaren. Deze regeling voldoet in de praktijk.

² Zie de laatste volzin van het huidige art. 2:117a lid 2 BW.

³ Concept-MvT, p. 4, p. 26.

13. Volgens de Concept-MvT rust op de vennootschap die een digitale vergadering houdt of die digitale deelname faciliteert de inspanningsverplichting alle maatregelen te treffen die redelijkerwijs gevraagd kunnen worden om te voorkomen dat de verbindingen haperen of wegvallen. Deze verplichting betekent "onder meer" dat (i) de vennootschap moet zorgen voor een adequate communicatieverbinding van haar zijde, en (ii) de door de vennootschap gebruikte software geschikt moet zijn voor het houden van een digitale (of hybride) vergadering voor het aantal verwachte deelnemers.⁴ Het viel de VEUO op dat de parlementaire geschiedenis bij het huidige artikel 2:117a BW meer duiding geeft aan de wijze waarop de inspanningsverplichting moet worden begrepen. Daarin staat dat uitsluitend als sprake is van een "ernstige mate van nalatigheid" vernietigbaarheid van de genomen besluiten vanwege het schenden van de inspanningsverplichting in beeld komt.⁵ Concreet betekent dit dat de vennootschap in elk geval aan de inspanningsverplichting voldoet als zij een professionele partij inschakelt om de elektronische communicatieverbinding te faciliteren.⁶ Het zou goed zijn hierbij aan te sluiten. Een dergelijke benadering zou aansluiten bij hetgeen bijvoorbeeld in Duitsland geldt.⁷
14. Evenals in een fysieke vergadering draagt de voorzitter van de hybride en de digitale vergadering zorg voor een ordelijk en efficiënt verloop van de vergadering, waarbij de procedures vaak bij opening van de vergadering worden medegedeeld. De voorzitter zal volgens de Concept-MvT moeten letten op signalen van problemen met de verbinding. Indien daarvan sprake is, en het niet lijkt te gaan om een storing van de internetverbinding van de deelnemer, ligt het, aldus de Concept-MvT, in de rede dat de voorzitter de vergadering schorst of beëindigt.⁸ Wij veronderstellen dat hiermee niet is bedoeld de beoordelingsvrijheid van de voorzitter ter zake in te perken. Als bijvoorbeeld 100 aandeelhouders op afstand deelnemen en een of enkelen ervaren een technisch gebrek, is dat geen reden de vergadering voor alle aandeelhouders en andere vergadergerechtigden stil te leggen of zelfs te beëindigen. Dat zal bijvoorbeeld anders zijn als de technische ondersteuning aangeeft dat geen van de aandeelhouders op afstand actief kan deelnemen en het niet de verwachting is dat dit op redelijke termijn zal worden opgelost.
15. Als een deelnemer aan een hybride of digitale vergadering bij het uitbrengen van zijn stem technische problemen ondervindt en vermoedt dat zijn stem niet is meegeteld in

⁴ Concept-MvT, p. 16.

⁵ *Kamerstukken I* 2004/05, 30 019, C (MvA), p. 4.

⁶ *Kamerstukken II* 2005/06, 30 019, nr. 7, p. 5.

⁷ [Deutscher Bundestag Drucksache 20/1738 Gesetzentwurf der Fraktionen SPD, BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN und FDP Entwurf eines Gesetzes zur Einführung virtueller Hauptversammlungen von Aktiengesellschaften und Änderung weiterer Vorschriften](#), p. 37-38: "Von Vorsatz und auch grober Fahrlässigkeit wird man etwa dann nicht ausgehen können, wenn ein professioneller Dienstleister mit der technischen Durchführung der Versammlung beauftragt wird."

⁸ Concept-MvT, p. 16.

de door de voorzitter uitgesproken uitslag van de stemming, biedt art. 2:13 lid 4 BW soelaas.⁹ Een vraag is echter wel hoe de deelnemer in kwestie bij de voorzitter kan aansturen op een nieuwe stemming als hij geen contact met de voorzitter kan leggen. Wij nemen aan dat dit niet zonder meer resulteert in vernietigbaarheid van het genomen besluit. Als de deelnemer in kwestie bijvoorbeeld niet over een mogelijk doorslaggevend aantal stemmen beschikte staan de opgetreden technische problemen niet aan de geldigheid van het besluit in de weg.¹⁰

IV Inkorting 42-dagen oproepingstermijn AV beursonderneming en wijziging registratiedatum

16. Als technische gebreken de voorzitter ertoe brengen de vergadering te schorsen, geldt voor de hybride of digitale vergadering de algemene regel dat deze schorsing niet te lang mag duren en dat verdaging niet mogelijk is. Het voortijdig (moeten) beëindigen van de vergadering brengt dus met zich dat een nieuwe vergadering bijeengeroepen zal moeten worden om de resterende agendapunten te behandelen. Nu het zich laat voorstellen dat (sommige) technische problemen zich niet eenvoudig en snel laten oplossen waardoor schorsing niet volstaat, geeft de VEUO in overweging deze wetwijziging aan te grijpen om de oproepingstermijn voor de algemene vergadering van beursvennootschappen te verkorten, en in lijn daarmee ook de registratiedatum te wijzigen. Voor beursondernemingen geldt, op basis van een jaren geleden door Nederland gemaakte onverplichte keuze onder de Aandeelhoudersrichtlijn, een minimale oproepingstermijn van maar liefst 42 dagen. Die termijn in acht nemen na een technisch gebrek zou betekenen dat aandeelhouders zeven weken lang geen besluiten kunnen nemen, terwijl die mogelijk geen uitstel dulden.
17. Dit geldt niet alleen voor dit specifieke geval, ook in algemene zin is er behoefte aan een kortere oproepingstermijn. De VEUO heeft reeds vaker aandacht gevraagd voor de negatieve effecten van de in Nederland geldende lange oproepingstermijn:
- Een oproepingstermijn van 42 dagen kan onnodig vertragend werken en speculaties in de hand werken. Als een beursvennootschap bijvoorbeeld een financiering moet aantrekken om haar voortbestaan veilig te stellen of als goedkeuring van aandeelhouders nodig is voor grote overnames of afstoting van bedrijfsonderdelen, doet een termijn van 42 dagen afbreuk aan de benodigde slagvaardigheid;
 - Een oproepingstermijn van 42 dagen leidt, in een situatie van overnamebiedingen, tot een langer biedingsproces waardoor de facto de wettelijke termijn voor een openbaar bod, met alle onzekerheid van dien, nodeloos wordt verlengd.

⁹ Concept-MvT, p. 16.

¹⁰ Vgl. HR 6 juni 1969, ECLI:NL:PHR:1969:AB7220 (*Curaçaose Chinese Club*).

18. In ons omringende landen is gekozen voor een veel kortere oproepingstermijn. In Duitsland en België is deze 30 dagen en in het VK is de termijn 21 dagen.
19. Een wijziging van de oproepingstermijn zal ook een wijziging van de registratiedatum met zich brengen. In vergelijking met andere Europese landen kent Nederland een registratiedatum die bijzonder ver voor die van de AV ligt: wij hebben deze destijds op 28 dagen gesteld om zogenaamd "empty voting" te ontmoedigen. Empty voting wordt echter niet tegengegaan door een registratiedatum die ver voor de AV ligt.
20. Ook bijvoorbeeld de Gecombineerde Commissie Vennoetschapsrecht¹¹ heeft geadviseerd de oproepingstermijn te verkorten van 42 tot 21 dagen en de registratiedatum te stellen op 10 dagen.
21. Wij merken in dit verband ook op dat de geactualiseerde Corporate Governance Code voorschrijft dat institutionele beleggers hun uitgeleende aandelen voor de registratiedatum terug dienen te halen in geval er significante zaken op de agenda van de AV staan. Zoals onder meer door Eumedion gesignaleerd, is het voor institutionele aandeelhouders lastig aan dit voorschrift te voldoen nu de registratiedatum v er voor de datum van de algemene vergadering ligt.¹² Het verkorten van de oproepingstermijn en een eerdere registratiedatum zouden aan dit bezwaar tegemoet komen.

V Oproeping aandeelhouders op naam (artikel 2:113 lid 4 BW)

22. Thans schrijft art. 2:113 lid 4 BW voor dat, tenzij de statuten anders bepalen, een aandeelhouder die daarmee instemt kan worden opgeroepen via een langs elektronische weg toegezonden leesbaar en reproduceerbaar bericht aan het adres dat door hem voor dit doel aan de vennootschap bekend is gemaakt. De Concept-MvT stelt voor het instemmingsvereiste te schrappen. De VEUO vraagt zich af of dat ook daadwerkelijk gebeurt, omdat gehandhaafd blijft dat een op deze wijze gedane oproeping wordt toegezonden aan het adres dat door de aandeelhouder "voor dit doel" aan de vennootschap bekendmaakt. Daarin lijkt alsnog instemming besloten te liggen. Het zou voor de hand liggen dit om te draaien, door het uitgangspunt te nemen dat volstaan kan worden met een oproeping op de website, maar aandeelhouders die de oproeping alsnog via elektronische weg wensen te ontvangen zulks kenbaar kunnen maken door de vennootschap hun e-mailadres te geven.

¹¹ Advies van de Gecombineerde Commissie Vennoetschapsrecht d.d. 16 januari 2013 inzake de oproepingstermijn en registratiedatum voor de algemene vergadering van aandeelhouders van beursvennoetschappen.

¹² Zie hierover ook de bijdrage van Eumedion naar aanleiding van het door de Monitoring Commissie Corporate Governance gepubliceerde consultatiedocument voor de update van de Corporate Governance Code, p. 6.

VI Bij de oproeping te vermelden informatie (artikel 2:114 lid 1 BW)

23. Art. 2:114 lid 1 onder c BW Wetsvoorstel luidt: "de procedure voor deelname aan de algemene vergadering bij schriftelijk gevolmachtigde of de procedure voor deelname aan de algemene vergadering langs elektronische weg (...);". Het woord "of" roept de vraag op hoe deze wijziging zich verhoudt tot art. 2:117 lid 1 BW waarin is bepaald dat aandeelhouders bevoegd zijn om algemene vergaderingen bij schriftelijk gevolmachtigde bij te wonen, daarin het woord te voeren en het stemrecht uit te oefenen. Dat artikel blijft ongewijzigd, en dus geldt de regeling van schriftelijke volmacht ongeacht de vorm van de algemene vergadering (fysiek, hybride of digitaal). Tegen die achtergrond zou "of" moeten luiden "en".

VII Andere bijeenroepingsbevoegden en de vorm van de vergadering

24. In de toelichting op het voorgestelde art. 2:117a BW staat dat voor alle duidelijkheid wordt opgemerkt dat als aandeelhouders op grond van een rechterlijke machtiging een algemene vergadering bijeenroepen, zij gelden als 'degene die bijeenroept'.¹³ Hierdoor wordt ten onterechte de suggestie gewekt dat een via art. 2:111 BW gemachtigde aandeelhouder kan bepalen in welke vorm de algemene vergadering zal plaatsvinden: fysiek, hybride of digitaal. Dat zou bijzonder onwenselijk zijn. Ook als een algemene vergadering wordt gehouden na rechterlijke machtiging van een aandeelhouder, is het aan bestuur en/of de raad van commissarissen om de vorm van de vergadering te bepalen. Anders dan de gemachtigde aandeelhouder zijn zij immers in staat te beoordelen of dit technisch mogelijk en verantwoord is, en hebben zij daarbij de plicht ervoor te zorgen dat alle aandeelhouders gelijk worden behandeld. De gemachtigde aandeelhouder heeft noch dat inzicht noch die wettelijke verantwoordelijkheid.

VIII Bepalingen in de Wet financieel op het toezicht

25. Tot slot valt het de VEUO op dat niet wordt voorgesteld bepalingen van de Wet op het financieel toezicht te wijzigen, terwijl sommige daarvan uitgaan van een vergadering met fysieke plaats. Hierbij kan (met name) worden gedacht aan art. 5:25ka lid 1 onder a Wft. De VEUO geeft in overweging ook de relevante bepalingen uit de Wet op het financieel toezicht in het uiteindelijke wetsvoorstel mee te nemen.

Wij danken u bij voorbaat voor uw aandacht voor het voorgaande. Uiteraard zijn wij graag beschikbaar onze bijdrage nader toe te lichten en eventuele vragen te beantwoorden.

Hoogachtend en met vriendelijke groet,

Sven Dumoulin
Algemeen Secretaris VEUO

Myrtle Grondhuis
Adjunct Secretaris VEUO

¹³ Concept-MVT, p. 31.